

ΠΕΤΡΟΥ Θ. ΠΕΝΝΑ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΠΟΛΥΖΩΪΔΟΥ

πρὸς Καποδίστριαν καὶ Ι. Γεννατᾶν

Μελέτην σύντομον πλήν περιεκτικὴν, περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ Ἀναστασίου Πολυζωΐδου, τοῦ μεγάλου αὐτοῦ Νομομαθοῦς καὶ Δικαστοῦ, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Μακεδὼν Ἀναστάσιος Πολυζωΐδης ὡς πολιτικός, ὡς Δικαστὴς καὶ ὡς ἄνθρωπος τῶν Γραμμάτων» ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὸν πρῶτον τόμον τοῦ ὑπὸ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρίας ἐκδιδομένου περιοδικοῦ συγγράμματος «Σερραϊκὰ Χρονικά»¹.

Ἡ πρὸ μικροῦ ὅμως χρόνου² τοποθέτησις καὶ ἀποκάλυψις ἐν Ναυπλίῳ τῶν προτομῶν τῶν δύο ὑπερόχων ἀνδρῶν, Ἀναστασίου Πολυζωΐδου καὶ Γεωργίου Τερτσέτη, εἰς τὴν πρὸ τοῦ Δικαστηρίου τοῦ Ναυπλίου πλατεΐαν, ὅπου διεξήχθη ἡ περιλάλητος Δίκη τῶν Κολοκοτρώνη καὶ Πλαπούτα, μοῦ δίδει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀσχοληθῶ καὶ πάλιν δι' ὀλίγων, εἰς συμπλήρωσιν τῶν ὄσων ἤδη ἔγραψα, σχολιάζων τὰς δύο ἐν συνεχείᾳ δημοσιευομένας ἐπιστολάς τὰς ἀπευθυνομένας ὑπὸ τοῦ Πολυζωΐδου πρὸς τὸν Κυβερνήτην Καποδίστριαν καὶ πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ Δικαίου Ὑπουργόν του Ἰωάννην Γεννατᾶν.

Ἡ πρώτη, ἡ πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἐπιστολὴ τοῦ Πολυζωΐδη μὲ ἡμερομηνίαν 16 Ἰουνίου 1830 καὶ ἡ δευτέρα πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ Δικαίου Γραμματέα Γεννατᾶν, ἀπὸ 27 Ὀκτωβρίου 1830, εὐρίσκονται εἰς τὰ Γεν. Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους. Ἡ μὲν πρώτη εἰς τὸν φάκελλον τῆς Γενικῆς Γραμματείας, ἡ δὲ δευτέρα εἰς τὸν οἰκειὸν φάκελλον τοῦ Ὑπουργείου τοῦ Δικαίου. Τὴν πρῶτην καταχωροῦμεν κατωτέρω ἐν φωτοτυπία καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν δευτέραν ἐξ ἀντιγραφῆς.

(1) «Σερραϊκὰ Χρονικά» Τομ. Α' (1957), σελ. 6 - 64.

(2) Αἱ προτομαὶ τοῦ Πολυζωΐδη καὶ τοῦ Τερτσέτη, αἱ ὁποῖαι ἐγίναν δαπάναις τοῦ Δήμου, τοῦ Δικαστικοῦ Σώματος Ναυπλίου καὶ τῶν κατοίκων μὲ πρωτοβουλίαν τοῦ ἐξαιρέτου Πολιτιστικοῦ Συλλόγου «Ὁ Παλαμίδης» ἀπεκαλύφθησαν τὴν 27ην Νοεμβρίου 1977 ἐν ἐπίσημῳ καὶ πανηγυρικῇ τελετῇ, παρουσίᾳ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας κ. Κωνστ. Τσάτσου, ἐκφωνήσαντος βαρυσήμαντον λόγον, ὄλων τῶν Ἀρχῶν τῆς πόλεως, τῆς ὀλότητος τῶν κατοίκων τοῦ Ναυπλίου, καὶ ὀλοκλήρου τῆς περιοχῆς.

Πρώτη Ἐπιστολή.

Πρὸς τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος Ἰωαν. Καποδίστριαν.

Ἐξοχότατε,

Καὶ ἔγγράφει μαρτυρῶ ἐπὶ τῷ ἑγγότῳ πατρίδῳ, ἡ ἐπὶ μέγιστος
 μετὰ τοῦ ἀφίξιόν μου αὐτῷ ἡμέραν ἔλαβον τὴν τιμὴν ἢ ἀγαθὴν
 εὐτυχίαν τὰ παρουσταῖα ἐνώπιον τῆς Ἐξοχότητός της, ἐξῆλθον
 τῆς πρὸς αὐτὴν ἀφιστάσεώς μου, ἢ τὸν εὐταρῆμον βίβλον τοῦ τὰ
 συνεισφοράς ἐπὶ τῶν θηρόσιον τῆς Πατρίδος ὑπερασίσαν ἐπὶ τὴν
 πατριὰν κολέριαν τῆς. Βάβας δὲ δὴ δὴ ἀποδοκίμασαι
 τὴν βίβλον μου, ἔχουσα ἐγγύμιον ἑνὸς ἀξίονισον τὴν προεβούσασα
 εἰς ταῖς γενεαὶς ἡμερῶν μου, ὅσα ἀπορρίψαι τὴν προεβούσασα
 τῆς ἀποδοκίμασαι μέγιστον παρουσταῖα τῆς ἀφιστάσεώς μου, ἢ
 ἐπιφάνειαν ἔχει ἐπὶ ταῖς προεβούσασα ἀφιστάσεώς μου ἢ ἔχουσα
 μαρτυρίαν, ἢ ἔχουσα μέγιστον ἐπὶ ἐνασχολίαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν
 ἀποδοκίμασαι εἰς ἄλλα ἐπὶ ἀποδοκίμασαι ἀποδοκίμασαι.

Ἡ δὲ ἔργα, ἢ ἐπὶ ἀποδοκίμασαι, ἢ ὅσα ἐπὶ ἀποδοκίμασαι
 εὐταρῆμον ἢ ταπεινὰ ἐπὶ ἔργα, ἢ ἔργα, ἢ ἔργα ἀποδοκίμασαι, τὴν
 εὐταρῆμον τῶν λαγίων κολέριαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν, μὴ τὰς ἀποδοκίμασαι
 ταπεινὰ ἢ μεταρρίψασαι, ὅσα ἀποδοκίμασαι ἢ ταπεινὰ ἀποδοκίμασαι
 ἢ ἔργα. ὅσα τὰς ἀποδοκίμασαι τῶν μεταρρίψασαι αὐτῶν δὴ δὴ
 ἔργα τῶν ἀποδοκίμασαι καὶ τῶν ἡμερῶν τῆς, εἰς τὰς ἀποδοκίμασαι
 δὴ ἀποδοκίμασαι. ἢ ἔργα ἔργα ἔργα ἢ ἀποδοκίμασαι δὴ τῶν
 εὐταρῆμον βάβας ἐπὶ ἔργα ἐπὶ ἀποδοκίμασαι ἀποδοκίμασαι τὸ ἔργα.
 ἢ ἔργα, ὅσα ἔργα, ἢ ἀποδοκίμασαι, ἢ ἀποδοκίμασαι ἀποδοκίμασαι,
 ἢ ἔργα, ἀποδοκίμασαι τῶν ἡμερῶν τῆς, ἢ ἀποδοκίμασαι τῶν ἡμερῶν
 τῶν ἡμερῶν ἀποδοκίμασαι, ἢ ἀποδοκίμασαι, ἢ ἀποδοκίμασαι ἀποδοκίμασαι
 ἀποδοκίμασαι τῶν ἀποδοκίμασαι τῶν ἀποδοκίμασαι, ἢ ἀποδοκίμασαι
 τῶν τῶν ἀποδοκίμασαι ἀποδοκίμασαι, ἢ ἀποδοκίμασαι ἀποδοκίμασαι
 τῶν τῶν ἀποδοκίμασαι ἀποδοκίμασαι, ἢ ἀποδοκίμασαι ἀποδοκίμασαι
 τῶν τῶν ἀποδοκίμασαι ἀποδοκίμασαι, ἢ ἀποδοκίμασαι ἀποδοκίμασαι.

Πρὸς τὸν Ἐξοχότατον
 Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος

ὅτι ποικίλῃ τῇ ἐφορῆσει τῶν ἑξῆς κτήσεων καὶ ἰσχυρῶς ἐπὶ τοῦτο
 εἰσέβουσι καὶ συζητοῦν ἐπὶ ἀλλοῖς κτήσεσιν ἢ ἐπὶ ἑαυτοῖς,
 καὶ τοῖς γυμνασίοις ἐπὶ τῇ ἐπιπέδῃ ἰσχυρῶς ἐπὶ παραδόξοις,
 εἰς τὰς ὁδοὺς, ὑπερβαίνει, ἐφαπτομένη παρὰ τὴν ἐπιπέδον, καὶ συζητοῦν ἐπὶ
 τῷ κτήσῳ ἑαυτοῦ.

Ὁ δὲ ἄλλο ὑπόθεσι, ἐπὶ τῇ ἐπιπέδῃ καὶ ἐπιπέδῳ τῶν κτήσεων
 ποικίλῃ καὶ ἐπιπέδῳ κτήσῳ τῶν κτήσεων ἢ ἐφορῆσει τῶν κτήσεων
 ὑπερβαίνει παρὰ τὴν ἐπιπέδον, ἵνα εἰσέβουσι τοῖς κτήσεσιν τῆς Νουμφοῦ,
 καὶ τοῖς γυμνασίοις ἑξῆς, ἀλλοῖς κτήσεσιν ἢ ἐπιπέδῳ τῶν
 κτήσεων, εἰς τὰς ὁδοὺς, ὑπερβαίνει καὶ τὴν ἐπιπέδον ἐπὶ τῇ ἐπιπέδῳ
 τῶν κτήσεων παρὰ τὴν Νουμφοῦ ὁδοὺς, συζητοῦν, κτήσῳ,
 ὑπερβαίνει καὶ τὴν ἐπιπέδον κτήσεων καὶ ἐπιπέδῳ τῶν κτήσεων
 καὶ ἐπιπέδῳ, εἰς τὴν ἐπιπέδον τῶν κτήσεων. Ἡ
 κτήσῳ ἑξῆς, καὶ τῇ ἐπιπέδῳ ἐπιπέδῳ καὶ ἑξῆς ἐξῆς κτήσεων
 ἐπιπέδῳ ὑπερβαίνει, εἰς τὴν ἐπιπέδον ἐπὶ τῇ ποικίλῃ τῶν
 κτήσεων καὶ τῇ ἐπιπέδῳ ἐπιπέδῳ καὶ ἐπιπέδῳ τῶν κτήσεων
 καὶ τῇ ἐπιπέδῳ ἐπιπέδῳ, ἐπὶ τῇ ἐπιπέδῳ ἐπιπέδῳ τῶν κτήσεων, καὶ
 καὶ τῇ ἐπιπέδῳ τῶν κτήσεων, ἐπὶ τῇ ἐπιπέδῳ ἐπιπέδῳ τῶν κτήσεων
 καὶ τῇ ἐπιπέδῳ τῶν κτήσεων, ἐπὶ τῇ ἐπιπέδῳ ἐπιπέδῳ τῶν κτήσεων.

Τῆς 16ης Ἰουλίου 1830
 ἐπιπέδῳ.

Τῆς ὑπερβαίνει ἐφορῆσει

Τῶν κτήσεων καὶ Νουμφοῦ

Α. Νουμφοῦ

Δευτέρα Ἐπιστολή.

Πρὸς

Τὸν Ἐκλαμπρότατον κύριον Ι. Γ. Γεννατᾶν

Γραμματέα τῆς Δικαιοσύνης

κ.λ.π. κ.λ.π.

Ἐκλαμπρότατε,

Πρό τινων ἡμερῶν ἠθέλησα νὰ λάβω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιασθῶ ἔμπροσθέν σας, ἀλλὰ μαθὼν ὅτι εἶχατε ἐνασχολήσεις ἠναγκάσθην νὰ ἐπιστρέψω ἄπρακτος· ὅθεν ὁ φόβος μὴ πάθω καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ μὲ κάμνει νὰ καταφύγω εἰς προχειρότερον ἄλλο μέσον, τὴν ἔγγραφον κοινοποιήσιν.

Ὁ σκοπὸς τῆς ἀποτυχούσης παρησιάσεως μου, διὰ νὰ ἀφαιρέσω οὕτω πᾶσαν αἰτίαν δυσαρρεσκείας τῆς Κυβερνήσεως πρὸς ἐμέ, ἐὰν τυχὸν τοιαύτη τις ὑπάρχη, καί, εἰ δυνατὸν νὰ σύρω τὴν προσοχὴν καὶ συμπάθειάν της εἰς τὸ ἄδικον ὅπου φρονῶ ὅτι μὲ ἔγινεν.

Ἀφίνων κατὰ μέρος τὰ δύο πρῶτα Ὑπουργήματα, μὲ τὰ ὁποῖα εὐηρεστήθη νὰ μὲ τιμήσῃ ἡ Κυβέρνησις, καὶ ἐγὼ διὰ λόγους ἀποχρῶντας δὲν ἠδυνήθην νὰ δεχθῶ μὲ ὄχι μικράν μου λύπην, περιορίζομαι εἰς τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον, τὴν Προεδρίαν τοῦ κατὰ τὴν Σύρον καὶ Μύκονον Πρωτοκλήτου Δικαστηρίου.

Ὅταν μὲ ἐρωτήσατε, Ἐκλαμπρότατε, τὴν πρώτην καὶ μοναδικὴν φορᾶν, καθ' ἣν εὐτύχησα νὰ σᾶς γνωρίσω, εἰς ποῖον δημόσιον ἔργον εὐχαριστούμην νὰ μ' ἐνασχολήσῃ ἡ Κυβέρνησις, ἐπρόβαλλα μὲ τὸ Δικαστικόν, ἀπέφυγα ὅμως, ἀπὸ φυσικόν τι αἰδοῦς καὶ μετριοφροσύνης αἴσθημα κινούμενος, νὰ κάμω ὁποιαδήποτε περιαιτολόγιον παρατήρησιν, οὐδὲ ἔκρινά εὐλογον νὰ προσδιορίσω βαθμὸν καὶ τόπον.

Μολονότι δὲ ποτὲ δὲν ἠλπίζα νὰ θελήσῃ ἡ φωτισμένη Κυβέρνησίς μας νὰ μὲ παραπέμψῃ εἰς τοιαύτην θέσιν, ἡ ὁποία νὰ μοῦ διαγείρῃ τὴν λυπητεράν ἰδέαν, ὅτι ὅλοι οἱ κόποι, τοὺς ὁποίους κατέβαλα σπουδάζων ἱκανοὺς χρόνους εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης μὲ σκοπὸν νὰ φανῶ πᾶρα πολλοὺς χρησιμώτερος εἰς τὴν Πατρίδα μου, ἦσαν ἀνωφελεῖς καὶ οὐδαμῶς συντελεστικοὶ εἰς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ μου, μολοντοῦτο, ἐπειδὴ καὶ τινες φίλοι μου μὲ ἔκαμον τὴν παρατήρησιν, ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς σιωπῆς καὶ μετριοτήτος ὁποῦ ἔδειξα εἰς τὴν καλοκάγαθον ἐρώτησιν τῆς Ἐκλαμπρότητός σας, δὲν ἦτον πάντῃ ἀπίθανον νὰ διορισθῶ εἰς καμμίαν Πρωτόκλητον δικαιοδοσίαν, ἔτρεξα εὐθύς εἰς τὸν παλαιὸν καὶ ἀξιότιμον φίλον μου καὶ φίλον σας κύριον Γεώργιον Αἰνιάν, παρακαλῶντας τον νὰ σᾶς προλάβῃ διὰ νὰ μὴ μοῦ γενῆ αὐτὴ ἡ ἀδικία πρὸς βλάβην τῆς φιλοτιμίας μου. Ἄλλ' ὥς φαίνεται ὁ κύριος Αἰνιάν δὲν εὐκαίρησε νὰ σᾶς τὸ ἀναγγεῖλῃ εὐθύς, ἢ δὲν ἠδυνήθη νὰ σᾶς προ-

λάβῃ ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ὁ διορισμός μου ἔγινε, καὶ ἴδον ἑμαυτὸν ἐξαίφνης καὶ παρ' ἐλπίδα στερημένον τοῦ βαθμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐστοχαζόμεν νὰ λάβω μὲ τιμὴν μου, καὶ νὰ ἐκπληρώσω μὲ εὐχαρίστησιν τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν ᾧ προβάλλω Ὑψηλότερον βαθμόν, Ἐκλαμπρότατε, δὲν ἀναφέρομαι παντάπασιν εἰς προλαβούσας ἐκδουλεύσεις πρὸς τὴν πατρίδα, ἀλλ' εἰς ὅ,τι μόνον τὴν προσωπικὴν ἀξίαν ἀποβλέπει· διότι εἶμαι γνώμης, ὅτι τὰ Ὑπουργήματα πρέπει νὰ δίδωνται μᾶλλον ἀναλόγως τῆς ἀξίας καὶ ἰκανότητος ἐκάστου, παρὰ χάριν περασμένων ἐκδουλεύσεων· μολοντοῦτο, ἐφαρμόζων τοῦτο τὸ ἀξίωμα εἰς ἐμὲ εἶμαι πολὺ μακρὰν τῆς ἀλαζονείας τοῦ νὰ νομίζω τὸν ἑαυτὸν μου ὡς ἔξοχόν τινα ἄνθρωπον τῆς Ἑλλάδος. Ὁχι! αἱ γνώσεις μου εἶναι μέτρια, καὶ ἡ ἰκανότης μου μετριωτέρα· ἀλλὰ καὶ τοιοῦτος ὢν, στοχάζομαι ὅτι ἤθελα ἐκπληρώσει τὸ χρέος μου ἀκριβέστερα παρὰ τινὰς τῶν προτιμηθέντων ἀπὸ ἐμέ.

Ἀναφέρομαι πρὸς ἄνδρα Νομικὸν μάλιστα ἐπίσημον, καθὼς αὐτὰ τὰ ἔργα σας τὸ μαρτυροῦν. Ὡς τοιοῦτος δὲν ἠμπορεῖτε παρὰ νὰ ἐγκρίνητε εἰς τὰ δικαστικὰ ἐπαγγέλματα ἀνθρώπους ἰκανοὺς νὰ βαδίζουσιν εἰς τὰ ἴχνη σας, καὶ νὰ ἐννοῶσι τοὺς σκοποὺς σας· διότι διὰ μέσου τοιούτων ἀνθρώπων εἶναι δυνατὸν νὰ μορφωθῇ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας, ἐν σῶμα Δικαστῶν, ἐπιτηδείων νὰ ἐνεργῇ τὴν Δικαιοσύνην μὲ τιμὴν, ἀξιοπρέπειαν, καὶ κοινὴν τῆς Κυβερνήσεως καὶ πάντων τῶν Πολιτικῶν εὐαρέσκειαν.

Τέλος πάντων ἀναφέρομαι εἰς τὸν φιλοδίκαιον χαρακτήρα σας, περὶ τοῦ ὁποῖου ἀπὸ πολλοὺς ἔχω πληροφορίας ἀποχρώσας, εὐελπίς ὅτι ὄχι μόνον θέλετε ἐκτιμῆση καλῶς, ὅσον τί ἀπὸ μέρος σας, τὰ δίκαια παράπονά μου, ἀλλὰ καὶ θέλετε μεσολαβῆση εἰς τὴν Ἐξοχότητά του, τὸν Σεβαστὸν Κυβερνήτην μας, νὰ μοῦ γενῇ καθ' οἷονδήποτε ἄλλον τρόπον ἢ πρέπουσα ἰκανοποιήσας, νὰ ἐκπληρωθῇ ἐν ταύτῳ καὶ ἡ ἄκρα ἐπιθυμία μου, τὴν ὁποίαν καὶ ἐγγράφως καὶ διὰ ζώσης παρέστησα τοσάκις εἰς τὴν Ἐξοχότητά του, τοῦ νὰ λάβω δηλ. μέρος εἰς τὴν ἐνεστῶσαν Δημόσιον Ὑπηρεσίαν.

Τῆς Ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος

Ταπεινὸς καὶ ἐλάχιστος δοῦλος

τὴν 27 Ὀκτωβρίου 1830

Α. Πολυζωΐδης

Ἐν Ναυπλίῳ

Καὶ αἱ δύο ἀνωτέρω ἐπιστολαὶ εἶναι ἄκρως χαρακτηριστικαὶ καὶ ἀποκαλυπτικαὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν τῶν φιλικῶν διαθέσεων τοῦ Πολυζωΐδου καὶ τῶν ἐν γένει ἀγαθῶν προθέσεων καὶ αἰσθημάτων πρὸς τὸν Κυβερνήτην, τὸν ὁποῖον πράγματι ἐθαύμαζε, ὅπως θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ὑπαρξίν ἐπαφῶν καὶ συνεργασίας ἐπὶ θεμάτων ζωτικῆς σημασίας διὰ τὴν διοργάνωσιν τῶν Διοικητικῶν καὶ ἰδιαιτέρως τῶν Δικαστικῶν ὑπηρεσιῶν.

κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην περίοδον τοῦ ἀναγενομένου, πλὴν εἰς νηπιακὴν ἡλικίαν εὐρισκομένου Ἑλληνικοῦ Κράτους¹.

Τὰ περιστατικὰ κατὰ ταῦτα, τὰ ὁποῖα ὤθησαν βραδύτερον εἰς τὴν μετάθεσιν του εἰς τὴν κατὰ τοῦ Κυβερνήτου ἀντιπολίτευσιν τῶν Συνταγματικῶν καὶ τὴν ἄσκησιν δριμυτάτης καὶ ὀξυτάτης κριτικῆς τῶν Κυβερνητικῶν πράξεων, διὰ τοῦ «Ἀπόλλωνος», δὲν νομίζομεν ὅτι καλύπτονται ἀπὸ πέπλον μυστηρίου². Εὐρίσκουν δικαίωσιν καὶ ἐξηγοῦνται ἀπόλυτα ἀπὸ τὸν συσχετισμὸν τῆς ἐν γένει προσωπικότητός του καὶ τοῦ τιμίου καὶ ἀκάμπτου χαρακτῆρος του, ποῦ στάθηκε ἀποτρεπτικὸς εἰς κάθε εἶδους πολιτικούς συμβιβασμούς ἐπὶ τῶν ἰδεολογικῶν ἀντιλήψεών του, ποῦ διεπνέοντο ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ φιλελευθερισμοῦ τῶν καιρῶν ἐκείνων, καὶ τῆς διαμορφωθείσης πραγματικότητος. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ οὐσιωδέστατος συντελεστής ὑπῆρξε ἡ ἄλυσσος τῶν ἀτόπων καὶ ἀστόχων ἐνεργειῶν δύο κατ' ἐξοχὴν στενῶν συνεργατῶν τοῦ Κυβερνήτου, δηλαδὴ τοῦ ἀδελφοῦ του Βιάρου καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς Γραμματείας τοῦ Δικαίου Ἰωάννου Γεννατᾶ, τῶν δύο αὐτῶν κατ' ἐξοχὴν ὀπαδῶν τοῦ πεφωτισμένου δεσποτισμοῦ.

Ἀνεξαρτήτως τοῦ τραγικοῦ ἀποτελέσματος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἡ κατὰ τοῦ Κυβερνήτου ἀντιπολίτευσις τῶν Συνταγματικῶν, ἡ καταλήξασα εἰς τὴν δολοφονίαν αὐτοῦ, ὁ Πολυζωΐδης δὲν ἀπέκρυπτε τὸν θαυμασμόν του καὶ τὸ ἔργον τοῦ Κυβερνήτου ἐν τῷ συνόλω, καὶ ὡς τίμιος καὶ εὐθύς χαρακτήρ δὲν ἠμέλησε μετέπειτα καὶ δὲν παρέλειψεν εὐκαιρίαν νὰ ἐξάρῃ τὸ ὑπ' αὐτοῦ συντελεσθὲν ἔργον διὰ τὴν θεμελίωσιν τοῦ Νέου Κράτους³.

Τὸ 1843 ὁ Ἀν. Πολυζωΐδης ἐκδίδει διὰ πρώτην φορὰν ἄνωνύμως μάλιστα, τὰ ἐπίσημα πρακτικὰ τῆς Δίκης τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ Πλαπούτα, τὰ ὁποῖα ἐκυκλοφόρησε εἰς ὀλιγάριθμα ἀντίτυπα διανεμηθέντα μεταξὺ γνωρίμων καὶ φίλων, προτάσων μακρὰ καὶ ἐνδιαφέροντα «Προλεγόμενα».

Ἡ ἔκδοσις ἐκείνη σπανία καὶ ἄγνωστος σχεδὸν ἀνετυπώθη ἐπ' εὐκαιρία τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς ἐκατονταετηρίδος ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἐπαναστάσεως ὑπὸ τοῦ ἔκδοτικοῦ οἴκου «Ὀμηρος».

Εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν Πρακτικῶν τῆς Δίκης τοῦ Κολοκοτρώνη ὁ Πολυζωΐδης προσέβη, ὅπως τονίζει εἰς τὰ «Προλεγόμενα», τὰ ὁποῖα προτάσσει τῶν

1. Νικ. Δραγοῦμη, «Ἱστορικαὶ Ἀναμνήσεις» σελ. 25 καὶ ἐπομ. ἔκδοσις δευτέρα. Ἐπιμέλεια Ἀλκῆ Ἀγγέλου. Ἀθῆναι 1973.— Νικ. Πανταζοπούλου, Ὁ Ἰωάννης Γεννατᾶς καὶ ἡ Ὄργάνωσις τῶν Δικαστηρίων ἐπὶ Καποδιστριαίου. Ἀθῆναι 1940. Ἀνάτυπον Περιοδ. Ἀθηνᾶ τ. ΝΓ. σελ. 301 κ. ἐπ.

2. Δ. Γατοπούλου, Ἱστορίες τοῦ τόπου μας Ἀθῆναι 1934 σελ. 179-181, τοῦ ἰδίου, Ἰωάν. Καποδιστριας σελ. 208 κ. ἐπ. Ἀθῆναι 1932.

3. Ἀ. Πολυζωΐδης. Ἡ Δίκη Κολοκοτρώνη καὶ Πλαπούτα. Ἀθῆναι 1843. Προλεγόμενα σελ. ια-ιη.

Πρακτικῶν¹, πιστεύων ὅτι προσφέρει πρότυπον εἰς τὴν νέαν ἱστορίαν τῆς πατρίδος μας, καὶ ὠφέλειαν διότι θὰ συντελέσῃ «εἰς τὸν φραγμὸν τῆς προόδου τῆς κακοηθείας εἰς τὴν ἀγαπητὴν μας πατρίδα...Καὶ διὰ νὰ ἐκλείψῃ τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τὴν μετὰ τῆς θυσίας ἀπελευθερωθεῖσαν τοῦ πολυετοῦς ζυγοῦ, πατρίδος μας, ὁ δόλος, ἡ ἀπάτη, τὸ ψεῦδος, ἡ συκοφαντία, συστατικὰ τοῦ Μακιαβελισμοῦ καὶ τῆς ἀποτροπαίου προδοσίας, καὶ ὅσα ἄλλα ἐγέννησαν εἰς αὐτὴν πληγὰς, ἡ θεραπεία τῶν ὁποίων ἤδη ὑπὲρ ἄλλοτε ἀπαιτεῖ τὴν συνδρομὴν τῆς ἀρετῆς καὶ φρονήσεως ἐκάστου Ἑλληνοῦ...».

Εἰς τὰ «Προλεγόμενα» τῆς «Δίκης» ὁ Πολυζωΐδης ἐξιστορῶν τὰς ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Βυζαντιοῦ περιπετείας τοῦ Ἑθνους, καὶ καταγράφων λεπτομερῶς τοὺς ἱστορικοὺς σταθμοὺς μέχρι τῆς συγκροτήσεως τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους, θεωρεῖ ὡς «*δῶρον τέλειον ἄνωθεν κατεβαῖνον*» τὴν πρᾶξιν τῆς Ἑθνικῆς Συνελεύσεως τοῦ Ἰουλίου 1927, διὰ τῆς ὁποίας ἐξελέγη ἀρχηγὸς τῆς πολιτείας ὁ Καποδίστριας².

Θαυμάζει κανεὶς τὴν τιμιότητα καὶ τὴν εὐθύτητα τοῦ Πολυζωΐδη, συγκρίνοντας αὐτὸν μὲ τὸν ὄξυν καὶ μαχητικὸν συντάκτην τοῦ «Ἀπόλλωνος» τοῦ 1831, καὶ ἀναγινώσκων εἰς τὰ «Προλεγόμενα» τὴν περὶ τοῦ Κυβερνήτου ἀνεπιφύλακτον καὶ ἀνυπόκριτον κρίσιν του. Τὸν θεωρεῖ «...*ἄνδρα καθ' ἡμᾶς μὲν, τὸν τελειότερον τῶν συγχρόνων του γνωστῶν, κατὰ δὲ τὴν γενικὴν περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν, ἔξοχον πολιτικόν, διαπρέψαντα ὡς τοιοῦτον εἰς τὰ μέγιστα συμβάντα τοῦ αἰῶνος μας καὶ συνεργήσαντα ὑπὲρ πάντα ἄλλον σύγχρονόν του, καὶ τὴν εἰρηνοποίησιν ὅλης τῆς Ἐδρώπης· ἂν καὶ ἀντὶ τοῦ μάννα προσεφέρθη καὶ αὐτῷ χολή. Ἡ καθ' ὅλον τὸν φωτισμένον κόσμον ἐγνωσμένη πολιτικὴ σύνεσις καὶ ἀρετὴ τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια, κληθέντος τῆς Ἑλλάδος Κυβερνήτου ὑπέσχοντο πᾶσαν δυνατὴν ἀνθρωπίνως εἰς τὸ ἔθνος εὐδαιμονίαν. Ἀλλὰ τάλαινα Ἑλλάς! νέα κεκλωσμένα σὲ περιμένουν δεινά! νέα δοκιμασία ἀπόκειται εἰς τὰ τέκνα σου ἐνῶ ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ ἀναλαβὼν τὴν κυβέρνησιν τῆς πολιτείας διηύθυνε τὰ πράγματά μας σαφῶς, ἐνῶ διεπραγματεύετο μὲ τὸ ἐν Λονδίῳ συμβούλιον τῶν τριῶν συμμάχων Ἀγγλῶν, ἀναφορικῶς ὡς πρὸς τὴν μέλλουσαν τύχην τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸ μόνιμον καὶ ὀριστικὸν ἀπεφασίζετο ἤδη ὑπ' αὐτῶν ἢ εἰς διαδοχικὴν μοναρχίαν ἀποκατάστασις τῆς Πολιτείας μας, ὁ βάσκανος δαίμων τῆς Ἑλλάδος, τὸν ἤρπασε πάρωρα ἐκ τοῦ μέσου ἡμῶν καὶ ἡ Πατρίς, καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῆς, ὑστερήθησαν ἀνεκτίμητον θησαυρόν, ἀδύνατον κατ' οὐδένα λόγον ἀνθρωπίνως ἤδη νὰ ἀντικατασταθῇ».*

Ἄλλὰ καὶ περαιτέρω συγκρίνων τὸ κατάντημα τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς Βαυαρικῆς Ἀντιβασιλείας, ἐκθειάζει καὶ ὑμνεῖ τὰ ἔργα τοῦ Κυβερνήτου ἐπὶ ὅλων τῶν κλάδων τῆς Διοικήσεως, τὰ ὁποῖα φέρουν τὴν σφραγίδα ἐνὸς πολιτικοῦ μεγαλοφυοῦς.

1. Προλεγόμενα σελ. α καὶ β.

2. ἐνθ' ἄνωτ. ια καὶ ιβ.

Ἐνδιαφέρων καὶ χαρακτηριστικὸς εἶναι ὁ παρατιθέμενος τίτλος τοῦ βιβλίου¹.

Η ΔΙΚΗ

ΤΟΥ ΔΟΙΔΙΜΟΥ

**Θ. ΚΩΛΟΚΟΤΡΩΝΗ ΚΑΙ
Δ. ΠΛΑΠΟΥΤΑ.**

ΣΚΗΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ 1833 Ἔτους:
ΠΡΟΘΕΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ
ΕΘΝΙΣΜΟΥ.

ΥΠΟ Β.

(ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΠΟΛΥΖΩΪΔΗ)

ΤΟΙΣ ΗΡΩΪΚΟΙΣ ΠΡΟΜΑΧΟΙΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ,
Ο ΓΡΑΨΑΣ ΤΗΝ Δ' ΑΝΑΤΙΘΗΣΙΝ.

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ

(Ὀδὸς Ἑρμοῦ ἄνω τῆς Καπνυκαρίας.)

1843.

(1) Ἡ σχετικὴ προκήρυξις τῆς ἐκτυλώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς Δίκης τοῦ

Εἰς λόγον του ἐκφωνηθέντα εἰς μνήμην τοῦ Πολυζωΐδη τὴν 25 Μαρτίου τοῦ 1874, ὁ Τερτσέτης, δικαιολογῶν τὴν στάσιν τοῦ Πολυζωΐδη καὶ τὴν θέσιν του εἰς τὰ γεγονότα τονίζει ὅτι «Ἐὐλογία ἀπολογία του, εἶναι ἡ εἰλικρινεία του καὶ τὸ ἀθῶον τῆς προαιρέσεώς του. Ὅχι, δὲν μετεχειρίσθη ὁ Πολυζωΐδης τὰ πολύτιμα λόγια *Συνέλευσις - Σύνταγμα*, ὡς μηχανὴ πολέμου, διὰ τὰ τὰ ἐγκαταλείψῃ ἔπειτα ὡς ἄχρηστη πανοπλία εἰς σκοτεινὰ ὑπόγεια»¹.

Πράγματι συνεπῆς πρὸς τὰς ἰδεολογικὰς του ἀντιλήψεις, ὁ Πολυζωΐδης μὲ σθένος καὶ θάρρος ἀντέστη εἰς τὴν διάλυσιν τῆς Α' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τῆς Προνοίας καὶ εἰς τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος τοῦ Ὄθωνος ἄνευ τῆς ψηφίσεως Συντάγματος, ἀντιθέτως πρὸς πολλοὺς ἄλλους τῆς Συνταγματικῆς παρατάξεως, οἱ ὁποῖοι προσεχώρησαν πρὸς τοὺς Μοναρχικούς.

Παρ' ὅλον δὲ ὅτι ἡ Ἀντιβασιλεία, ἐκτιμῶσα τὰ νομικά του προσόντα τὸν διώρισε πρόεδρον τοῦ Πρωτοδικείου Ναυπλίου, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς Ἀντιβασιλείας ἠγωνίσθη ποικιλοτρόπως διὰ τὴν καθιέρωσιν τοῦ Συνταγματικοῦ καὶ Φιλελευθέρου τρόπου διακυβερνήσεως τοῦ Κράτους. Ἐναρμονισμένοι αἱ πράξεις πρὸς τὰς διακηρύξεις του, ἀποδεικνύουν περιτρώως ὅτι «οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐναπόθεσε τὴν πανοπλίαν του εἰς σκοτεινὴν ἀποθήκην».

Ἡ πρώτη, ἡ πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἐπιστολὴ τοῦ Πολυζωΐδη τῆς 16 Ἰουλίου 1830 ἀπεστάλη ἐν ὄψει τῆς ἀποφάσεως τῆς Κυβερνήσεως πρὸς ἀναδιοργάνωσιν τῶν Δικαστηρίων διὰ τῆς δημοσιεύσεως νέας πολιτικῆς Δικονομίας καὶ τὴν μετάφρασιν τοῦ Γαλλικοῦ Κώδικος, τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ὁποίου εἶχε ψηφίσει ἡ ἐν Τροιζῆνι Ἐθνικὴ Συνέλευσις καὶ ἐπεκύρωσε ἡ τελευταία ἐν Ἀργεῖ².

Ὁ Πολυζωΐδης ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τοῦ Κυβερνήτου ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς μεταφράσεως ἰδίᾳ τοῦ πολιτικοῦ Κώδικος ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῶν ἄλλων, φρονῶν ὅτι ὁ ἐν χρήσει Ἀρμενόπουλος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ πληρώσῃ τὰ κενὰ εἰς τὴν ἀπονομὴν τῆς Δικαιοσύνης³.

Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ Πλαπούτα ἐκκυλοφόρησε εἰς τὸ Ναύπλιον τὴν 15ην Μαρτίου τοῦ 1835. Ὁ Πολυζωΐδης δικαιολογεῖ τὴν ἐπὶ τόσον μακρὸν χρόνον ἀναβολὴν τῆς ἐκτυπώσεως, διὰ διαφόρους ἄλλους λόγους, ἀλλὰ κυρίως διότι ἐν τῷ μετὰξὺ ὁ Ὄθων ἔδωκε χάριν καὶ ἀπέλυσε τῶν φυλακῶν τοὺς κρατούμενους ὀπλαρχηγούς. «Θανόντος ὁμως ἤδη τοῦ ἀειμνήστου Στρατηγοῦ Κολοκοτρώνη δὲν δυνάμεθα πλέον - γράφει ὁ Πολυζωΐδης - νὰ ἐπιτείνωμεν τὸν χρόνον τῆς μὴ ἐκδόσεως εἰς φῶς τοῦ συγγράμματος, ὡς ἀνήκοντος ἐν μέρει εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ βίου τοῦ ἀνδρός». Ἐνθ' Ἀνωτέρω. Προλεγόμενα σελ. γ'.

1. Γ. Τερτσέτη «Ἀπαντα» σελ. 303 ἔκδοσις «Πηγῆς» Ἐπιμέλεια Γ. Βαλέττα. Ἀθῆναι 1953.

2. Ν. Πανταζοπούλου: Ὁ Ἰωάννης Γενατᾶς καὶ ἡ Ὄργανωσις τῆς Δικαιοσύνης ἐπὶ Καποδιστρίου, σελ. 306 κ.έ. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδ. Ἀθηνᾶ τ. Ν. Γ. Ἀθῆναι 1949.

3. Ἡ Ἐξάβιβλος τοῦ ἐκ Θεσσαλονίκης Νομοφύλακος καὶ Κριτοῦ Κωνστ.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δηλώνει εἰς τὸν Κυβερνήτην ὅτι θέτει εἰς τὴν διάθεσίν του τὸν ἑαυτὸν του προθύμως, ἂν ἐγκριθῇ ὡς μέλος Ἐπιτροπῆς «σταθισομένης ἀπὸ ἀνδρας εἰδήμονας καὶ τῆς ὕλης καὶ τῆς γλώσσης ἀπὸ καὶ ἐκ τῆς ὁποίας θέλει γενῆ ἢ μεταφράσεις» διὰ νὰ συντελέσῃ καὶ αὐτὸς κατὰ δύναμιν εἰς τὴν πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ τούτου.

Δεύτερος σκοπὸς τῆς πρὸς Καποδίστριαν ἐπιστολῆς τοῦ Πολυζωΐδη εἶναι ἡ παράκλησις ὅπως τῷ δοθῇ ἄδεια ἐκτυπώσεως διὰ τοῦ Ἐθνικοῦ τυπογραφείου τῆς ὑπ' αὐτοῦ φιλοτεχνηθείσης μεταφράσεως τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας τοῦ Δροσίου, ἐνὸς συγγράμματος νεωτάτου, ὡς γράφει, πραγματευομένου μὲ τρόπον εὐμέθοδον καὶ εὐκατάλειπτον τὰ στοιχεῖα τῆς ἐπιστήμης, ἠνωμένα μὲ αὐτὰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς. Πληροφορεῖ ἐπίσης τὸν Κυβερνήτην ὁ Πολυζωΐδης, ὅτι ἐτοιμάζει καὶ ἄλλας μεταφράσεις ἄλλων ἐπίσης ὠφελίμων συγγραμμάτων, διότι θέλει νὰ ἀποδείξῃ εἰς μὲν τοὺς γνωστοὺς ὁμογενεῖς ὅτι δὲν ἀπεμακρύνθη προσκαίρως σπουδάζων εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν χωρὶς νὰ ἔχη πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἠθικὴν ὠφέλειάν των, πρὸς δὲ τὸν Κυβερνήτην ὅτι ἡ πρὸς τὸν ἴδιον ἐπιδαψιλευθεῖσα βοήθεια δὲν ἔγινε «ἐπὶ ματαίῳ καὶ ἀκάρπως».

Ἡ ἄδεια ἐκτυπώσεως τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας τοῦ Δροσίου ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ τυπογραφείου φαίνεται ὅτι δὲν ἐδόθη. Ἐκκυκλοφόρησε ὅμως κατὰ τὸ 1833 ἐκτυπωθεῖσα εἰς Ναύπλιον καὶ εἰς τὸ τυπογραφεῖον τῶν Κ. Τόμπρα Κυδωνιέως, Κ. Ἰωαννίδη, Σμυρναίου καὶ Α. Ἀθανασιάδου Μελισσαγοῦς Μακεδόνας¹.

Στόχος καὶ πάθος τοῦ Πολυζωΐδη δὲν εἶναι μόνον ἡ Ὄργάνωσις καὶ ἡ εὐρύθμος λειτουργία τῆς Δικαιοσύνης. Στόχος καὶ πάθος του, ἦτο ἡ ἐν γέ-

¹ Ἀρμενοπούλου ὑπῆρξεν ἡ σημαντικώτερα πηγὴ τοῦ Βυζαντινοῦ Δικαίου μετὰ τὰ Βασιλικά. Μολονότι δὲ ἦτο ἰδιωτικὴ συλλογὴ νομικῶν διατάξεων, ἐπὶ 600 περίπου ἔτη ὑπῆρξε ἐξαιρετον νομικὸν βοήθημα ἐν τῇ ἀπονομῇ τῆς Δικαιοσύνης. Ὁ Καποδίστριας ἀκολουθῶν τὴν γραμμὴν, τὴν ὁποίαν ἐχόραξαν αἱ προσηγηθεῖσαι ἐπαναστατικαὶ Συνελεύσεις, διὰ τοῦ ψηφίσματος ΙΘ' τῆς 15 Δεκεμβρίου 1828 καὶ δὴ διὰ τοῦ ἀρθροῦ 3 καὶ 38 αὐτοῦ περιβάλλει τὴν Ἐξάββλον μὲ νομοθετικὴν ἰσχὺν καὶ καθιερώνει αὐτὴν ὡς «πρόχειρον» Κώδικα ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ ἀπενέμετο τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον. — Γ. Ν. Πανταζοπούλου ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 303 κ.έ. — *Τάσσου Γριτσοπούλου* περὶ ὄρκου σελ. 15 ἀνατ. ἐκ τοῦ Ἀρχείου Ἐγκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου τόμ. Ζ, τεῦχ. 2, Ἀθῆναι 1952. — Α. Μάμουκα. Τὰ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος τόμ. ΙΑ σελ. 506 κ.έ.

1. Αἱ Κυδωνίαι, ἡ Σμύρνη καὶ ἡ Μακεδονία εἶναι οἱ τόποι καταγωγῆς καὶ προελεύσεως τῶν ἰδιοκτητῶν τοῦ τυπογραφείου, χαρακτηριστικὸν τῆς συνθέσεως τῆς πρώτης κοινωνίας τοῦ Ναυπλίου, ὅπου μετὰ τὴν ἀνακήρυξίν του ὡς προσωρινῆς πρωτεύουσας τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, συνέρρεον πανταχόθεν διανοούμενοι, στρατιωτικοὶ καὶ ἐπιχειρηματῆαι. Βλ. Μιχαήλ Γ. Λαμπρινίδου «Ἡ ΝΑΥΠΛΙΑ» ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς, σελ. 244-245 Ἐκδοσις Β' Ἀθῆναι 1950.

νει άνοδος τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου καὶ ὁ φωτισμὸς τοῦ λαοῦ, μὲ τὴν δημοσίευσιν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων ἐν πρωτοτύπῳ καὶ ἐν μεταφράσει ξένων. Τὴν πεποιθήσιν του αὐτὴν τὴν ἀναπτύσσει ἐντόνως εἰς τὸν πρόλογον τῆς μεταφράσεως τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας τοῦ Ἰωσήφ Δροσίου¹ φρονῶν ὅτι μέχρις ὅτου ἡ ἑλληνικὴ Ἐπιστήμη καταστῆ ἐν Ἑλλάδι αὐτάρκης, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ γίνωνται ὅσο τὸ δυνατόν πλείοτεραι μεταφράσεις, διότι οὕτω θὰ γίνῃ ἡ ταχύτερα διάδοσις τῶν φώτων καὶ «ἡ γοργοτέρα τῶν πνευματικῶν δυνάμεων ἀνάπτυξις».

Ἡ προτίμησις τοῦ Πολυζωΐδου πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Δροσίου, μὲ τὸ ὁποῖον ἔκανε διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ἐμφάνισίν της ἡ Οἰκονομικὴ Ἐπιστήμη, δὲν ἦτο τυχαία. Εἰς τὴν πρὸς Καποδίστριαν ἐπιστολὴν του δικαιολογεῖ τὴν προτίμησίν του, «διότι πρόκειται περὶ συγγράμματος νεωτάτου, τὸ ὁποῖον πραγματεύεται τὰ στοιχεῖα τῆς Ἐπιστήμης μὲ τρόπον γλαφυρὸν, εὐμέθοδον καὶ εὐκατάληπτον καὶ διότι προσπαθεῖ νὰ συνάψῃ τὰς ὑγιεῖς τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς μὲ ἐκείνας τῆς ἠθικῆς». Ὁ Δροσίος ἀνήκει πραγματικὰ εἰς τὴν κατηγορίαν ἐκείνην τῶν ἠθικοφιλοσόφων, πού ἀφθονοῦν εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος.

Ὁ Πολυζωΐδης ἐπέλεξε ἕνα αὐτοῦ τοῦ εἴδους συγγραφέα, διὰ νὰ παρουσιάσῃ τὸ πρῶτον εἰς τὴν πατρίδα του μίαν νέαν ἐπιστήμην, τὴν ἐπιστήμην τοῦ πλούτου, πού ἀπὸ καταβολῆς ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ ὑπηρετῆ μίαν ἠθικὴν κοινωνικὴν σκοπιμότητα. Πιστεύων ὅπως καὶ πολλοὶ φωτισμένοι τῆς ἐποχῆς εἰς τὴν ἀναγκαιότητα ἐνὸς ἀστικοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς μισοφειδαραρχικῆς οἰκονομίας τῆς χώρας, ἀφιερώνει τὸ ἔργον του εἰς τὸν βασιλέα Ὅθωνα, τὸν ὁποῖον θεωρεῖ ὡς προσιάτην τῆς βιομηχανικῆς ἐλευθερίας καὶ ἐγγυητὴν τῆς μελλούσης ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ φωνὴ τοῦ Πολυζωΐδη, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὸ 1833 τόνιζε τὴν ἀνάγκη ὅσο τὸ δυνατόν περισσοτέρων μεταφράσεων ξένων συγγραμμάτων «ἕως ὅτου ἡ Ἑλλὰς καταφθάσῃ τὰ λοιπὰ ἔθνη εἰς τὰς οἰκονομικὰς ἐπιστήμας», δὲν βρῆκε ἄμεσον ἀνταπόκρισιν. Θὰ παρέλθῃ περίοδος στεῖρα πολλῶν δεκαετηρίδων διὰ τὴν καθιέρωσιν τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιστήμης ἐν Ἑλλάδι καὶ τὸν πλουτισμὸ τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας μὲ ἔργα Ἑλλήνων διδασκάλων τῆς Οἰκονομίας².

1. Ἰωσήφ Δροσίου. Πολιτικὴ Οἰκονομία ἦτοι Ἀρχαὶ τῆς Ἐπιστήμης τοῦ Πλούτου, μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ μετὰ προσθηκῶν ὑπὸ Α. Πολυζωΐδου. Ἐν Ναυπλίῳ 1833. Μνηεῖαν τῶν πρωτοτύπων καὶ μεταφρασμένων ἔργων τοῦ Πολυζωΐδη, βλέπε Πέτρον Πέννα, Ἀναστάσιος Πολυζωΐδης ὡς Πολιτικός, Δικαστὴς καὶ τοῦ ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων, «Σερραϊκὰ Χρονικά» ἔτος 1957 σελ. 58 κ.έ.

(2) Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ξένας μεταφράσεις οἰκονομολογικῶν ἔργων, ὁ Λεγούδης Μπωλιέ παλαιότερα καὶ ὁ Σάργλ Ζιντ ἀπετέλεσεν διὰ πολλὰ χρόνια τὴν μοναδικὴν σχεδὸν τροφήν τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ, ἐνῶ τὰ ἔργα τοῦ Μάλθους, τοῦ Ἄνταμ Σμίθ, τοῦ Κενὰὶ μετεφράσθησαν εἰς τὴν γλῶσσαν μας πολὺ βραδύτερον.

Τὸ ἔργο τοῦ Δροσίου ἐξεδόθη εἰς Παρισίους τὸ 1829 καὶ ἐθεωρήθη τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἓνα ἀπὸ τὰ ἀρτιότερα ἐγχειρίδια τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιστήμης. Ἡ μετάφρασις τοῦ Πολυζωίδου πρέπει διὰ τοῦτο νὰ θεωρηθῆ ὡς εἰσαγωγικὸν ἔργον εἰς τὴν χώραν μας τῆς νέας αὐτῆς Ἐπιστήμης τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας.

Εἶναι ἀληθές ὅτι τὸ 1828 μετεφράσθη καὶ ἐνετυπώθη εἰς Αἴγιναν ἀπὸ τὸν Γ. Χρυσίδην ἡ «Πολιτικῆς Οἰκονομίας Κατήχησις» τοῦ Βαπτιστοῦ Σαί, ἀλλὰ ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Πολυζωίδης γράφει εἰς τὸν πρόλογόν του, διὰ τὸ ἔργον τοῦτο, «ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἐδημοσιεύθη, ἐποχὴ διὰ παντὸς ἀποτρόπαιος τοῦ φωτοδιώκτου Δεσποτισμοῦ, κατέστησε πάντι δύσκολον τὴν κοινοτέραν διάδοσίν του, διὰ τοῦτο δὲν σφάλω ἐὰν πρωτοφανῆ ὀνομάζω ἤδη τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιστήμην, μέλλουσαν πρώτην φοράν νὰ παρουσιασθῆ ἀκωλύτως εἰς ὄλων τῶν Ἑλλήνων τὰ ὄμματα καὶ νὰ γενῆ μελέτης κοινῆς σπουδαῖον ἀντικείμενον».

Δικαίως λοιπὸν ὁ τίτλος τοῦ ἴδρυτοῦ τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ἐν Ἑλλάδι πρέπει νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὸν Ἀναστάσιον Πολυζωίδην καὶ δικαίως ἀναγνωρίζεται οὗτος ὡς εἷς ἐκ τῶν ἀναμορφωτῶν καὶ διδασκάλων τοῦ γένους.

Ἡ δευτέρα ἐπιστολὴ¹, ἡ πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης Ἰωάννην Γεννατᾶν, ἀφορᾷ προσωπικὴν του τακτοποίησιν εἰς Δικαστικὴν θέσιν ἀνάλογον μὲ τὰ προσόντα του.

Ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀποστολὴν τῆς πρὸς Γεννατᾶν ἐπιστολῆς δίδει εἰς τὸν Πολυζωίδην, ὁ διορισμός του ὡς Προέδρου τοῦ Πρωτοκλήτου Δικαστηρίου Σύρου καὶ Μυκόνου.

Μετὰ τὴν ἄρνησίν του νὰ ἀναλάβῃ τὴν Προεδρίαν τῆς Ἐπιτροπῆς πωλήσεως τουρκικῶν κτημάτων, ὁ Πολυζωίδης ἀρνεῖται καὶ τὴν Προεδρίαν τοῦ Πρωτοδικείου Σύρου καὶ Μυκόνου. Καὶ παραπονεῖται πρὸς τὸν Γεννατᾶν, διὰ τῆς ἐπιστολῆς του, ὅτι ὁ διορισμός του αὐτὸς τοῦ διαγείρει τὴν λυπηρὰν ἰδέαν, ὅτι ὅλοι του οἱ κόποι τοὺς ὁποίους κατέβαλε σπουδάζων ἱκανοὺς χρόνους εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης μὲ σκοπὸν νὰ φανῆ χρησιμώτερος ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους εἰς τὴν πατρίδα, ἦσαν ἀνωφελεῖς καὶ καθόλου συντελεστικοὶ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του.

Ἡ ἀξίωσις τοῦ Πολυζωίδου δι' ἓνα ὑψηλότερον βαθμὸν, δὲν προβάλλεται διὰ τὰς προγενεστέρας πρὸς τὴν πατρίδα πολλαπλᾶς ὑπηρεσίας του. Εἶναι τῆς γνώμης ὅτι τὰ ὑπουργήματα πρέπει νὰ δίδωνται μᾶλλον ἀναλόγως τῆς ἀξίας καὶ τῆς ἰκανότητος ἐκάστου παρὰ χάριν περασμένων ἐκδουλεύσεων. Ἐφαρμόζων τὸ ἀξίωμα τοῦτο καὶ στὸν ἑαυτὸν του μετριοφρόνως βεβαιοῖ ὅτι εἶναι μακρὰν τῆς ἀλαζονείας νὰ πιστεῦῃ τὸν ἑαυτὸν του ὡς ἔξο-

1. Δημοσιεύεται ὀλόκληρος διὰ πρώτην φοράν.

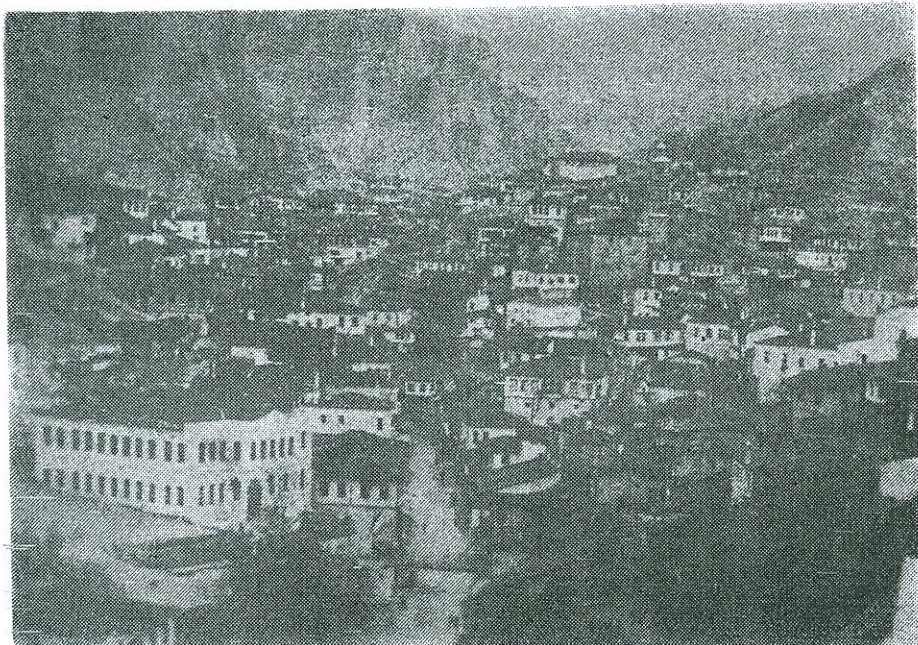
χόν τινα ἄνθρωπον τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλὰ στοχάζεται παρὰ τὴν μετριότητά του ὅτι θὰ ἐξεπλήρωνε ἀκριβέστερα τὸ χρέος του, ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους προτιμηθέντας ἀντ' αὐτοῦ.

Κατεχόμενος ἀπὸ τὸ ὄνειρον νὰ ἴδῃ τὸ Δικαστικὸν Σῶμα ἄρτιον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ ἄξιον τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς τῆς Δικαιοσύνης, ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Γεννατᾶν λέγων : « Ἀναφέρομαι πρὸς ἄνδρα Νομικὸν μάλιστα ἐπίσημον, καθὼς αὐτὰ τὰ ἔργα σας τὸ μαρτυροῦν. Ὡς τοιοῦτος δὲν ἠμπορεῖτε παρὰ νὰ ἐγκρίνητε εἰς τὰ δικαστικὰ ἔπαγγέλματα ἀνθρώπους ἱκανοὺς νὰ βαδίζουν εἰς τὰ ἴχνη σας. Διότι διὰ μέσου τοιούτων ἀνθρώπων μόνον εἶναι δυνατὸν νὰ μορφωθῇ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας, ἐν σῶμα Δικαστῶν ἐπιτηδείων νὰ ἐνεργῇ τὴν Δικαιοσύνην μὲ τὴν τιμὴν, ἀξιοπρέπειαν καὶ κοινὴν τῆς Κυβερνήσεως καὶ πάντων τῶν πολιτικῶν εὐαρέσκειαν».

Ὁ Πολυζωΐδης οὔτε σπουδαρχῶν οὔτε συμφεροντολόγος ὑπῆρξεν. Ἄν τὰ ἐλατήριά του ἦσαν ταπεινὰ θὰ ἐδέχετο ἀσμένως τὰς πρόσφερθείσας θέσεις καὶ κυρίως ἐκείνην τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς πωλήσεως τῶν Τουρκικῶν κτημάτων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ εἶχε πολλαπλᾶ ὠφέλη.

Εἰς ὅσας θέσεις καὶ λειτουργήματα ἐτοποθετήθη χάριν τῶν προσόντων του καὶ μόνον, ὑπῆρξεν ἀνιδιοτελής καὶ ἀδέκαστος καὶ ἠγωνίσθη σ' ὅλη τὴν ζωὴν του γιὰ τὸ Δίκαιον καὶ τὴν ἀλήθειαν μὲ πάθος, ὥστε νὰ καταστῇ σύμβολον καὶ παράδειγμα εἰς τοὺς νεωτέρους.

82

Ἐποψη τῆς πόλεως τοῦ Μελενίκου
κατὰ φωτογραφίαν τοῦ 1913

Γενέτειρα τοῦ Ἀναστασίου Πολυζωΐδου, καὶ τόσον ἄλλων ἐκλεκτῶν καὶ διακεκριμένων ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι ἠγωνίσθησαν καθ' ὅλα τὰ ἔτη τῆς δουλείας, ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ ἱστορική καὶ παράδοξος Βυζαντινὴ πολιτεία τοῦ Μελενίκου, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν αἰώνων - καὶ ἰδιαίτερος κατὰ τὰ ἔτη τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, ἀνεδείχθη ἔπαλις καὶ προμαχὼν κατὰ τῶν παντοίων ἀπὸ βορρᾶ πιέσεων καὶ τῶν κομιτατζιδικῶν ἐπιδρομῶν. Οἱ Μελενίκιοι ἐν τούτοις, δὲν ἠτύχησαν νὰ ἴδουν ὅπως οἱ Σερραῖοι τὴν πόλιν των ἐλευθέραν καὶ συμπεριλαμβανομένην εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος, ὡς διεμορφώθη διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου, καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ τὴν ἐγκαταλείψουν καὶ νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐντεῦθεν τῶν νέων ὁρίων.